

Paragraf 58

Ärendenummer ALL.2025.742

Taxa för tillsyn och prövning enligt alkohollagen (1 januari 2026)

Beslut

Miljö- och byggnadsnämnden beslutar att föreslå kommunfullmäktige att:

1. anta Taxa för tillsyn och prövning enligt alkohollagen, daterad 10 april 2025,
2. taxan gäller från och med 1 januari 2026.

Beskrivning av ärendet

Kommunfullmäktige beslutade den 10 december 2024, paragraf 202, att taxor för 2024 fortsatt skulle gälla för 2025. Kommunfullmäktige gav även miljö- och byggnadsnämnden i uppdrag att se över så väl fasta som rörliga taxor, inför ett nytt taxebeslut, bland annat baserat på en omvärldsanalys (bilaga 3).

Miljö- och byggnadsnämnden har sett över fasta och rörliga taxor (bilaga 2).

Kommunen saknar idag ett styrdokument för taxor enligt alkohollagen. Styrdokumentet Taxa för tillsyn och prövning enligt alkohollagen är skapat utifrån den kommungemensamma mall som togs fram 2023.

Miljö- och byggnadsnämnden har i sitt nya förslag till taxa fortsatt följa vägledningen med en fast del som ska motsvara tiden det tar för att genomföra en inre tillsyn, samt en rörlig del för den yttre tillsynen. Den fasta delen ska motsvara fyra timmar. I dessa timmar inkluderas tid för den inre tillsynen samt förebyggande arbete med Ansvarsfull alkoholservering. Den rörliga delen bygger på tillståndshavarens omsättning av alkoholförsäljning där principen är att ju större omsättning av alkoholförsäljning, desto mer tillsyn är påkallad. Intervallen motsvarar antal tillfällen av yttre tillsyn från vart tredje år som minst (0-50 000 kr) till sex tillfällen per år som mest (10 000 000 kr).

Miljö- och byggnadsnämnden har, utöver att följa vägledningen, synkroniserat taxan med nämndens övriga verksamhet inom miljöbalken, plan- och bygglagen, livsmedelslagen etc. En timavgift har införts och de fasta avgifter som finns har setts över efter att tiden för handläggningen räknats på. På detta sätt likabehandlas alla verksamheter som berörs av nämndens myndighetsutövning.

Följande justeringar har skett i taxetabellerna:

- Strukturella ändringar och förenkling av text
- Den rörliga delen har anpassats till att motsvara antalet återkommande omgångar av yttre tillsyn
- Att rörlig avgift endast tas ut för stadigvarande serveringstillstånd med vinstintresse har tagits bort
- De med stadigvarande tillstånd med lägst omsättning (0- 50 000 kr) betalar ingen rörlig avgift
- Den fasta tillsynsavgiften har höjts från tre till fyra timmar (jämfört med senaste förslaget)
- Folköl har flyttats över till denna taxa och justerats från två till tre timmar (jämfört med senaste förslaget)
- Tillsynsavgift efter kl 01 har justerats tillbaka till nu gällande taxa och sänkts från fem timmar till fyra timmar (jämfört med senaste förslaget)
- Tillägg för uteserveringar har tagits bort

Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningens bedömning

Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen bedömer att denna taxa behöver antas för att:

1. Taxan inte har höjts på flera år, vilket innebär att den inte följt PKV (SKR:s prisindex för kommunal verksamhet). Taxehöjningarna är aktuella för att täcka kommunens kostnaders utveckling vad gäller fasta löner och priser.
2. Underlaget för timtaxans storlek och antalet handläggningstimmar har räknats ut på samma sätt som för verksamheterna som bedrivs enligt miljöbalken, livsmedelslagen och övrig myndighetsutövning på miljöavdelningen. Verksamheter som berörs av alkohollagen ska ha full kostnadstäckning för tillsynen för att gå i linje med nämndens

övriga tillsyn. Om så inte sker innebär detta att verksamheten subventioneras av skattemedel.

Alkoholtaxans uppbyggnad

Vid framtagandet av förslag till ny alkoholtaxa har avgiftsnivåerna utgått från den tid som bedöms behövas för varje typ av ärende. Utgångspunkten är att timavgiften är 1 500 kronor vilket är i paritet med timavgiften inom miljöbalkstillsynen och livsmedelstillsynen.

För upprättande av alkoholtaxa finns ingen standardmall från SKR som det exempelvis gör för miljöbalkstillsynen och livsmedelskontrollen. Många kommuners taxor har i stället grund i två cirkulär från SKR.

1. Cirkulär 10:77 "En nya alkohollag"
2. Cirkulär 1995:69 "Ansöknings- och tillsynsavgifter enligt alkohollagen"

Från cirkulär 1995:69 hämtas taxemodellen med fasta och rörliga avgifter för de verksamheter som har ett serveringstillstånd. I cirkuläret framgår att den fasta avgiften motsvarar den så kallade inre tillsynen. Som exempel på inre tillsyn ges underhåll av restaurangregister, kontakter med andra myndigheter, planering och efterarbete. I cirkuläret uppges att tillsynstiden för detta uppskattas till två timmar. Det kan dock konstateras att dagens krav på den inre tillsynen är högre än vad som framgår av detta cirkulär. I den inre tillsynen ingår nu att årligen göra en bedömning av verksamhetens fortsatta lämplighet att servera alkohol. Detta innebär att en del av de moment som prövningen inför tillståndsgivningen består av årligen upprepas. Detta medför att handläggningstiden för den inre tillsynen ökar.

Folkhälsomyndigheten uppmanar också myndigheterna till att arbeta med metoden Ansvarsfull alkoholservering. Detta ses som förebyggande tillsyn och erbjuds till samtliga tillståndshavare, vilket därför bör ingå i den fasta avgiften.

I cirkulär 1995:69 framgår att den rörliga avgiften rör den så kallade yttre tillsynen. Varje inspektion innebär en kostnad för kommunen. Vanligen inspekteras större restauranger, exempelvis diskotek och "nöjesrestauranger" oftare än renodlade matrestauranger. Riskerna med onykterhet och oordning är större i denna typ av verksamheter. Det är därför, enligt samma cirkulär, alkoholpolitiskt motiverat att utöva en intensivare tillsyn över de serveringsställen som serverar mycket alkohol i förhållande till

de som har en relativt blygsam omsättning av alkoholdrycker.

Tillsynsavgifterna bör av rättviseskäl följa denna fördelning. En täckande modell är att tillsynsavgiften, förutom den fasta delen, också ska bestå av en rörlig del i olika avgiftsklasser, beroende på omsättningen av alkoholdrycker.

Alla verksamheter med serveringstillstånd ska årligen rapportera uppgifter till kommunen om sin alkoholförsäljning, en så kallad restaurangrapport. Det är utifrån denna rapportering som den rörliga avgiften för året bestäms.

Exempelvis baseras den rörliga avgiften för år 2025 på försäljningen år 2024.

Rättslig grund för uttag av avgift enligt alkohollagen

Av 8 kap 10§ alkohollag (2010:1622) framgår att kommunen får ta ut avgift för prövning av serveringstillstånd enligt de grunder som beslutas av kommunfullmäktige. Vidare framgår att kommunen även får ta ut avgift för tillsyn enligt 9 kap av den som har serveringstillstånd och av den som bedriver anmälningspliktig detaljhandel med eller servering av folköl.

I Sveriges kommuner och regioners (SKR) cirkulär 10:77 (bilaga 3) framgår att när det gäller principer för avgiftssättningen finns inga särskilda regler i alkohollagen. Det är istället kommunallagens bestämmelser om självkostnadsprincipen, likställighetsprincipen och förbudet mot retroaktivt verkande beslut som gäller vid fastställande av taxan. Vidare framgår av cirkuläret att kommunen inte är skyldig att helt avgiftsfinansiera verksamheten även om det finns ett direkt lagstöd för avgiften.

I 9 kap, 2 § alkohollagen framgår det dock att kommunen har tillsyn över efterlevnaden av de bestämmelser som gäller för servering av alkoholdrycker och alkoholdryckliknande preparat. Kommunen har också tillsyn över detaljhandeln med folköl. Av 5§ i samma kapitel framgår vidare att kommunens uppgifter enligt alkohollagen ska fullgöras av den eller de nämnder som kommunfullmäktige bestämmer. I Enköping är detta miljö- och byggnadsnämnden.

Sammanfattningsvis behöver inte tillsynen enligt alkohollagen avgiftsfinansieras i sin helhet men tillräckliga resurser måste ändå säkerställas eftersom nämndens tillsynsuppgifter inte är valfria att utföra. Hur stor andel av tillsynen som finansieras av avgifter kontra skattemedel är däremot ett beslut för varje enskild kommun.

Jämförelse mellan kommuner

I framtagandet av detta förslag till ny taxa har en jämförelse med ett antal andra kommuner genomförts, se bilaga 2. Kommunerna som har ingått i jämförelsen är grannkommunerna Västerås, Uppsala, Strängnäs och Håbo samt Österåker som är en kommun med liknande invånarantal som Enköping. I bilaga 2 presenteras kommunernas olika timtaxor i Tabell 1. Västerås och Uppsala skiljer sig från övriga kommuner då de endast använder sig av fasta avgifter. Västerås baserar avgifterna på % av prisbasbelopp. Uppsala har fått frågan om hur taxan räknas ut, ingen återkoppling har givits. Den nya föreslagna taxan för Enköpings kommun skiljer sig inte väsentligt mot grannkommunerna. Däremot sticker Österåker ut med en högre timtaxa.

I Tabell 2 presenteras avgifter för vanligt förekommande ansökningsärenden. I taxorna från Strängnäs och Håbo anger man handläggningstid i antal timmar som man bedömer att ärendet tar att handlägga. I tabellen är dessa timmar översatta till belopp för att få en tydlig jämförelse.

I Tabell 3 samt under Avsnitt 2 presenteras fasta och rörliga avgifter för den planerade tillsynen. Här blir det tydligt hur mycket det skiljer sig mellan kommunerna. Några har helt frångått den vägledning som finns genom att ha endast en fast eller endast en rörlig del.

I jämförelsen mellan kommuner framgår att uppbyggnaden av taxorna skiljer sig mycket. Många kommuner använder sig fortfarande av fasta och rörliga avgifter även om framförallt intervallen för de rörliga avgifterna ser väldigt olika ut. Skillnaderna mellan kommunerna beror delvis på avsaknaden av en uppdaterad standardmall. Det beror också på vad som har vägts in i timtaxan samt vilken politisk ambition som finns gällande avgiftsfinansiering kontra skattefinansiering.

Ekonomiska konsekvenser

Om taxan inte antas av kommunfullmäktige betyder det att:

1. Enköpings kommun subventionerar tillsyn av privata aktörers alkoholverksamheter, men inte tillsyn av skolor, förskolor etc.
2. Att verksamheter som bedrivs i kommunen och berörs av tillsyn av miljö- och byggnadsnämnden inte behandlas likartat sett till hur taxorna är uppbyggda.

3. MBN behöver skattemedel för att täcka kostnaderna för verksamheten som bedrivs kopplat till denna taxa.

Sociala och miljömässiga konsekvenser

Om taxan inte antas och om inte mer skattemedel tillförs nämnden kommer nämnden inte kunna bedriva den myndighetsutövning som kommunen är ålagd att göra. Konsekvenserna skulle bli följande:

1. Alkoholtillsynen skulle minska i omfattning och på så sätt ökar risken för högre alkoholkonsumtion i kommunen.
2. Längre handläggningstider i samband med ansökningar, vilket genererar missnöjda kunder.

Beslutsunderlag

Taxa för tillsyn och prövning enligt alkohollagen, 2025-04-10

Jämförelse av avgifter mellan kommuner

Protokollsutdrag, kommunfullmäktige (2024-12-10 KF §202)

Tjänsteskrivelse, 2025-03-28